

Selekcijsko tekmovanje s področja zgodovine za učenke in učence 8. in 9. razreda
osnovne šole

VISOKI IN POZNI SREDNJI VEK NA SLOVENSKEM

ŠOLSKA STOPNJA TEKMOVANJA

5. 12. 2024

Ime in priimek ali šifra:

Razred:

Naloga	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.
Možno št. točk	4	6	5	4	4	4	4	4	5	5	5
Doseženo št. točk											

Draga tekmovalka, dragi tekmovalec!

V pripravi na letošnje šolsko tekmovanje s področja zgodovine si poglobil/poglobila in razširil/razširila znanje o vsakdanjem življenju v visokem in poznem srednjem veku na Slovenskem.

Naloge v pisnem preizkusu znanja pozorno preberi, razmisli in jih reši.

Piši z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Če se zmotiš, odgovor prečrtaj in napiši na novo.

Pisni preizkus znanja obsega 11 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežeš, je 50.

Čas reševanja je 60 minut.

Želimo ti veliko uspeha.

Državna tekmovalna komisija

1. naloga (4 točke)

4

Preberi besedilo in reši nalogo.

Stanovanjski del srednjeveškega gradu je imel največkrat pravokotni tloris in v obdobju romanike vsaj enega ali dve nadstropji.

a) Poimenuj stanovanjski del srednjeveškega gradu. (1 točka)

b) Iz katerega materiala so bila največkrat narejena višja nadstropja in kateri nevarnosti so bila izpostavljena? (2 točki)

c) Pojasni, zakaj so bili leseni opaži odmaknjeni od sten oz. stropa. (1 točka)

»/.../ opaži so bili za nekaj centimetrov odmaknjeni od sten, toda še večja je bila razlika med višino stropov v sobi in višino /.../ lesenih stropov, vpetih v obodne stene /.../.

(Vir: Stopar, I. (2007). *Za grajskimi zidovi*. Ljubljana: Viharnik, str. 45.)

2. naloga (6 točk)**Preberi besedilo in reši nalogo.**

»Če je prvotno k steni prislonjeni kamin nadomestila poglobljena niša, je nastal nov prostor, ki se je prej ali slej oddvojil – korak do samostojne kuhinje je bil storjen. Daljni odmev takšnih kuhinj so ognjišča, ki jih na Krasu, v Brdih in Istri označujejo za /.../.«

(Vir: Stopar, I. (2007). *Za grajskimi zidovi*. Ljubljana: Viharnik, str. 81.)

a) S katerim izrazom označujejo takšna ognjišča na Primorskem? (1 točka)

b) Gradovi na Slovenskem nimajo ohranjenih avtentičnih srednjeveških kuhinj. Kateri grad pa se vseeno ponaša z ostanki najstarejše grajske kuhinje?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

A Mali grad nad Kamnikom.

B Grad Planina pri Sevnici.

C Grad Šalek pri Velenju.

Č Stari grad Celje.

c) S pomočjo nape so se nekdanji čadasti skupni prostori spremenili v bolj prijazen prostor. Opiši vlogo, ki jo je imela napa. (1 točka)

č) Poleg kuhinj so imeli na gradovih še na prostem stoječe krušne peči. Navedi poseben pravni predpis, ki je veljal za krušne peči. (1 točka)

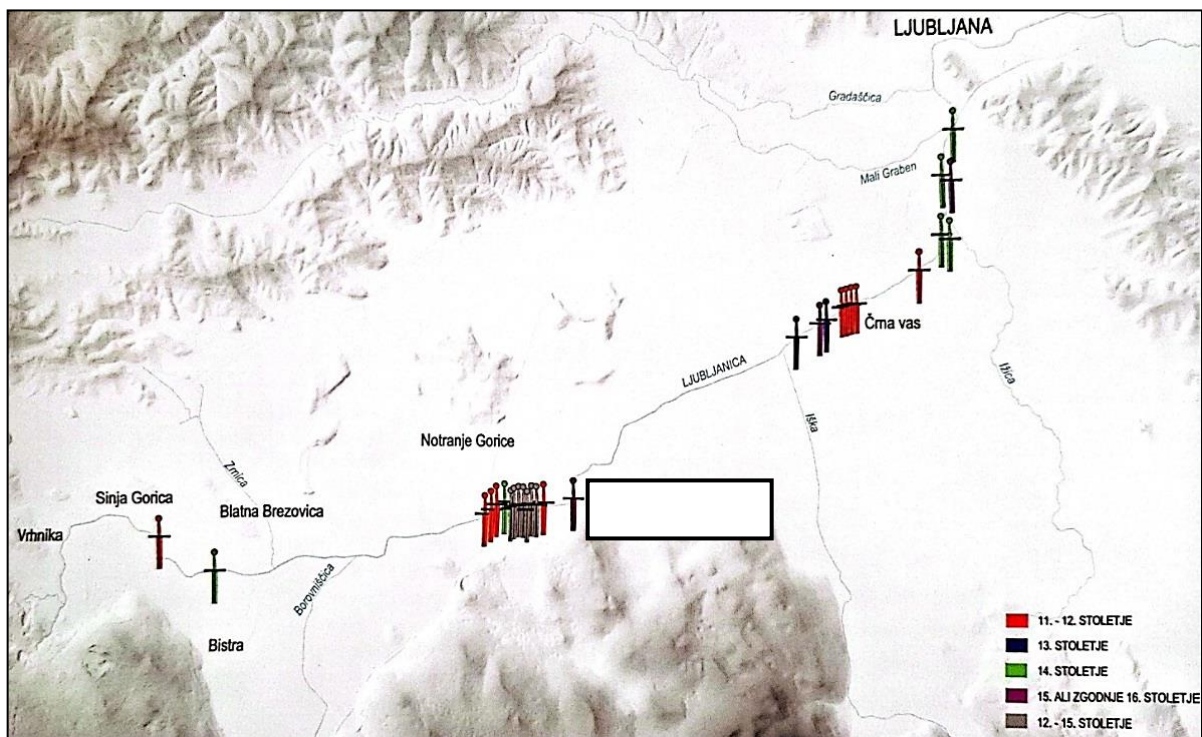
d) V bližini gradov so bile naravne jame – ledenice. Čemu so služile in s čim so jih nadomestili, če v bližini ni bilo naravnih jam? (2 točki)

3. naloga (5 točk)

5

Oglej si zemljevid in reši nalogo.

Narodni muzej hrani bogato in raznovrstno zbirko 26 mečev iz Ljubljane iz časa od 11. ali 12. stoletja do konca 15. ali začetka 16. stoletja.

(Vir: Knific, T. in Nabergoj, T. (2016). *Srednjeveške zgodbe s stičišča svetov*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, str. 131.)

a) V prazen prostor na zemljevidu napiši ime kraja, kjer je bilo najdenih največ mečev. (1 točka)

b) Zakaj so bili meči in drugo orožje v Ljubljani številnejši v primerjavi z najdišči na kopnem? (1 točka)

c) Meči v Ljublanici so se bolje ohranili kot na kopnem. Napiši, kako se ta ohranjenost lahko vidi na mečih iz Ljublanice. (1 točka)

č) Razloži, na podlagi česa so lahko arheologi najdene meče le približno datirali. (1 točka)

d) Značilno orožje najemniške vojske so bili enorezni meči. S katerim poimenovanjem še označujemo tovrstno orožje?

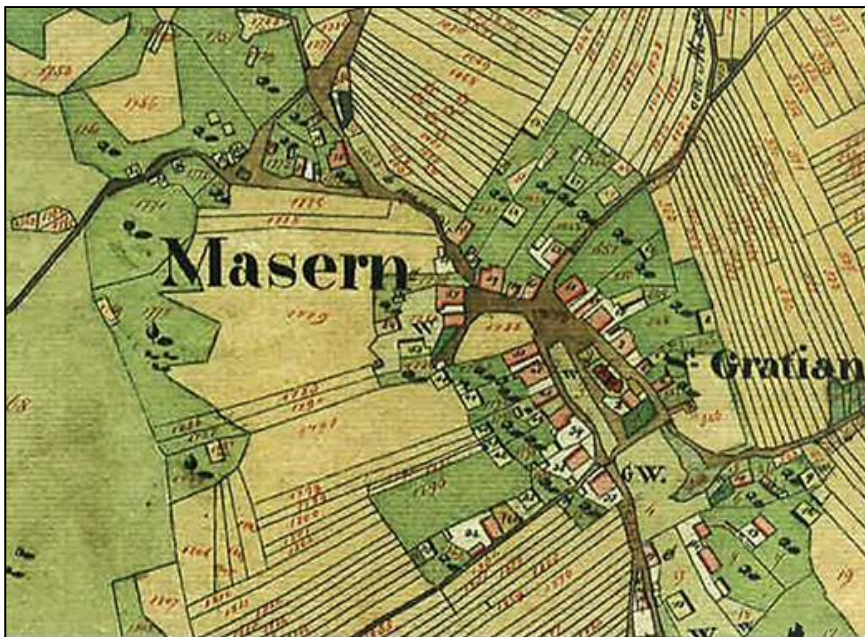
Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

- A Sulice.
- B Messerji.
- C Helebarde.
- Č Samostreli.

4. naloga (4 točke)

4

Oglej si zgodovinski zemljevid vasi Grčarice in reši nalogo.

(Vir: Štih, P., Simoniti, V. in Vodopivec, P. (2016). *Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, str. 173.)

a) S pomočjo slike razloži, ali je dana vas nastala na začetku ali ob koncu srednjega veka, in napiši, za katero vrsto kolonizacije je šlo. (2 točki)

b) Poimenuj zgodovinski vir na sliki, s pomočjo katerega danes po navadi preučujejo obliko srednjeveških vasi. (1 točka)

c) Kolikšen je bil odstotek kmečkega prebivalstva do 15. stoletja?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

- A Manj kot 13 %.
- B Natanko 55 %.
- C Več kot 80 %.

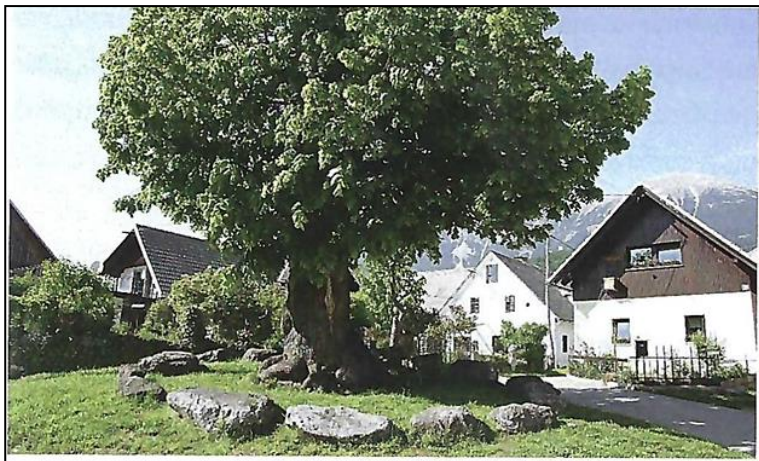
5. naloga (4 točke)

4

Oglej si sliko in reši nalogo.

Vaška srenja ali soseska je o pomembnih zadevah odločala na srečanjih.

a) Napiši ime vasi, v kateri je še danes ohranjeno zborovališče, ki je prikazano na sliki. (1 točka)

(Vir: Štih, P., Simoniti, V. in Vodopivec, P. (2016). *Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, str. 172.)

b) Napiši, komu so bili namenjeni kamni pod lipo, in navedi dve pomembni zadevi, o katerih so odločali. (2 točki)

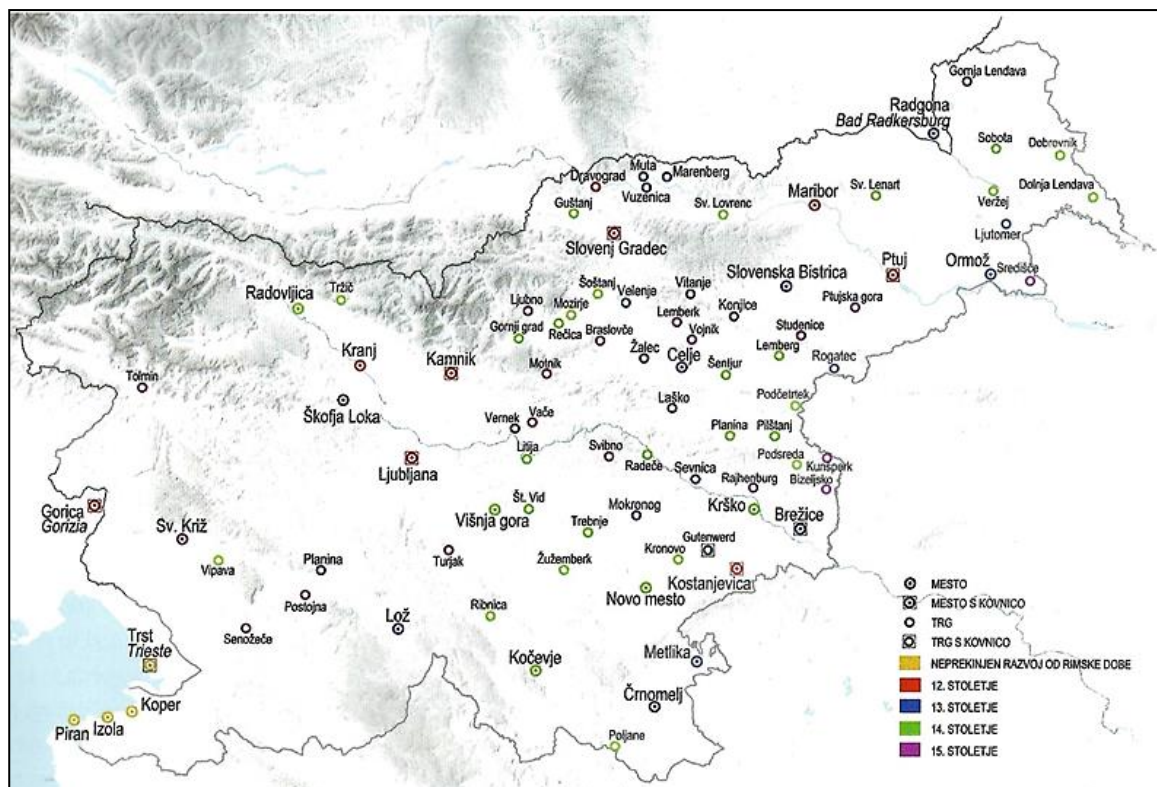
c) Kdo je bil na čelu vaške srenje? (1 točka)

6. naloga (4 točke)

Oglej si zemljevid in reši nalogo.

Na današnjem slovenskem ozemlju je v srednjem veku nastalo 26 mest in 60 trgov.

a) Na zemljevidu obkroži dve največji srednjeveški mesti na ozemlju današnje Slovenije. (1 točka)

(Vir: Knific, T. in Nabergoj, T. (2016). *Srednjeveške zgodbe s stičišča svetov*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, str. 148.)

b) Navedi glavno razliko med pravicami mesta in pravicami trga, ki je veljala od 13. stoletja dalje. (1 točka)

c) Napiši ime naselja na Slovenskem, ki se ni postopoma razvilo v mesto in je že ob ustanovitvi dobilo mestne pravice. (1 točka)

č) Ljubljana je imela v 13. stoletju svojo kovnico. Zakaj je napis na srebrniku »CIVITAS LEIBACVN« pomemben za razumevanje statusa mesta Ljubljane v tistem času? (1 točka)

7. naloga (4 točke)

4

Reši nalogo.

Mesta na Slovenskem so se razvijala zelo različno.

Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem povedi. (1 točka)

a) Na Slovenskem imajo naselitveno kontinuiteto iz antike mesta:

A v celotni notranjosti.

B v Primorju.

b) V primorskih mestih se je do konca 13. stoletja razvilo mestno plemstvo, imenovano tudi patriciat, ki si je zagotovilo pravico do zaprtja mestnih svetov. Kaj je ta pravica pomenila? (1 točka)

c) Meščani niso imeli samo pravic, ampak tudi dolžnosti. Katera dolžnost je bila na prvem mestu? (1 točka)

č) Razloži, kaj je v srednjem veku pomenil znani rek »Mestni zrak osvobaja«. (1 točka)

8. naloga (4 točke)

4

Reši nalogo.

Iz srednjega veka izvirajo redki arhivski zapisi z opisom vsakdanjega življenja. Nekaj zapisov najdemo tudi v zakonikih.

a) Napiši drug izraz za omenjene zakonike. (1 točka)

b) Kateri je najstarejši ohranjen zakonik na današnjem slovenskem ozemlju?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

A Piranski zakonik.

B Koprski zakonik.

C Ptujski zakonik.

c) Mestni zakoniki na splošno niso ločevali deklet in fantov, razen pri kazenski odgovornosti, opredeljevanju pogojev za polnoletnost sirot in pri določanju starosti za poroko. Napiši, kateri spol je prej dosegel omenjene pogoje in kdo je moral podati soglasje k poroki sirot. (2 točki)

9. naloga (5 točk)

5	
---	--

Reši nalogo.

V kazenskih zakonikih najdemo tudi nekaj podatkov o življenju otrok v srednjem veku.

a) *Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem povedi. (1 točka)*

Tržaški zakonik je odgovornost za kazniva dejanja naprtil otrokom že od:

A sedmega leta starosti dalje.

B devetega leta starosti dalje.

C dvanajstega leta starosti dalje.

b) Napiši, h kateremu skrajnemu ukrepu se je oče v Piranu lahko zatekel, če se hčerka ni strinjala z očetom, ko jo je ta želel »pošteno« poročiti. (1 točka)

c) Kako se je dediščina koprskih staršev razdelila v primeru, da niso zapisali oporoke? (1 točka)

č) Če so otrokom umrli starši, preden so postali polnoletni, jim je oblast dodelila varuhe skrbnike. Opiši vsaj dve nalogi varuha skrbnika. (2 točki)

10. naloga (5 točk)

5	
---	--

Oglej si sliko in reši nalogo.

Po sprejetju krščanstva v 9. stoletju so na ozemlju današnje Slovenije začeli graditi cerkve in samostane.

Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem povedi. (1 točka)

a) Na ozemlju današnje Slovenije je bil najstarejši samostan:

- A benediktinski v Kopru.
- B kartuzijanski v Žičah.
- C cistercijanski v Stični.

b) Cistercijanski samostan v Stični je bil znan po odličnem skriptoriju. Čemu je služil skriptorij? (1 točka)

c) Pojasni, v čem se zgodnjeslovanski grobovi razlikujejo od kasnejših krščanskih. (1 točka)

č) Na sliki na naslednji strani je znamenita freska Mrtvaški ples iz cerkve v Hrastovljah. Razloži, zakaj ima ta freska tak naslov in katero srednjeveško miselnost predstavlja. (2 točki)

(Vir: Knific, T. in Nabergoj, T. (2016). *Srednjeveške zgodbe s stičišča svetov*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, str. 117.)

11. naloga (5 točk)

5	
---	--

Spodnje trditve so povezane z vsakdanjim življenjem ljudi.

Če je trditev pravilna, obkroži DA, če trditev ni pravilna, obkroži NE.

Čumnate ali fištrne so bile izbe za pisarje in grajskega kaplarja.	DA	NE
Nekatera mesta in trgi so imeli lastno kovnico, med njimi tudi Gutenwerd.	DA	NE
Najpogostejša srednjeveška kuhinjska posoda so bili glineni lonci, uporabljali pa so tudi kovinsko posodo.	DA	NE
Ogenj so zanetili z iskrami, ustvarjenimi s kresanjem železnega kresila ob kresilni kamen.	DA	NE
Drumlice so bile glinaste figurice živali, značilna otroška igrača iz poznega srednjega veka.	DA	NE